

Program in razvoj Slavističnega društva Slovenije

[Zoltan Jan](#)

I. Programska zasnova

Društvo se je razvilo iz Jugoslovanskega profesorskega društva in bilo ustanovljeno 6. januarja 1935 kot samostojno strokovno društvo profesorjev slovenščine in srbohrvaščine na tedanjih srednjih šolah. Na ustanovnem občnem zboru so bile določene naloge Društva, ki so že na začetku združevale znanstveno in pedagoško delo in so bile opisane kot:

- a) znanstveno raziskovanje našega jezika in literature,
- b) izdajanje znanstvenih in praktičnih publikacij in
- c) posebna skrb za učenje slovenščine na tedanji srednji, meščanski in ljudski šoli.

Tudi danes lahko naloge razvrstimo v tri skupine, ki pa jih zaradi preglednosti delimo na že utečene, na tiste, ki jih je treba oživeti, ter na nove naloge.

1. Ustaljene dejavnosti

a) Iz prve skupine dejavnosti je na prvem mestu skrb za znanstvena in strokovna glasila. Zdaj imamo štiri: *Slavistično revijo*, *Jezik in slovstvo*, *Zbornik Slavističnega društva Slovenije* in zbornik o vsakoletnem tekmovanju v znanju materinščine za *Cankarjevo priznanje*. Slavistična revija izhaja štirikrat na leto, Jezik in slovstvo osemkrat na šolsko leto, zbornika pa enkrat letno. Reviji sta že ustaljeni in imata relativno veliko samostojnost, tako da se tudi razvijata zlasti po iznajdljivosti in iniciativnosti urednikov in sodelavcev. Zbornika sta za zdaj še na ramah upravnega odbora, zaradi česar sta izpostavljena časovnim nihanjem. Redno izhajanje pa je za publikacije izrednega pomena, da si lahko pridobijo sodelavce in trg oziroma uporabnike.

Med aktualnimi vprašanji pri revijah bi omenil, da je Slavistična revija revija, ki je ocenjena tudi pri vrednotenju objav z najvišjim razredom.

Pri Jeziku in slovstvu je bila vrsta pobud, da naj bi prinašal sestavke, ki bi bili še bolj uporabni za učitelja slovenskega jezika in književnosti, v tej zvezi so se pogosto omenjali npr. letni pregledi dosežkov na posameznih področjih književnosti in jezikoslovja. Zaradi kroničnega primanjkljaja v didaktiki je bila močna pobuda, da naj bi bil Jezik in slovstvo predvsem didaktično glasilo. Odbor Slavističnega društva Slovenije se je postavil na stališče, da naj Jezik in slovstvo obdrži doseženo podobo, lahko se pa razširi z didaktično vsebino, ki mora biti tudi primerno visoke kakovosti. Raziskovalci namreč potrebujejo pri sedanjem načinu pridobivanja denarja več glasil. Tudi za našo dejavnost je zelo pomembno, da se stroka močno razvija.

Zbornik Slavističnega društva Slovenije je še mlada publikacija. Prinaša znanstvene, strokovne in društvene prispevke, zlasti povezane z našimi zborovanji. Njegov položaj je potrebno še utrjevati, čeprav sta prvi dve številki – Miklošičeva in Ramovševa – razmeroma hitro pošli in naleteli na ugoden odmev prav gotovo zaradi pomembne tematike.

Zbornik o tekmovanju v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje je tudi še mlado podjetje, čeprav je bilo tekmovanje že osemnajst, zborniki so pa šele trije. Zbornik pride zelo prav sodelavcem. Nastopajoči na zaključnem vseslovenskem tekmovanju bi ga tako rekoč morali dobivati. Tudi šolam bi zelo koristil. Ker smo odvisni od denarja, smo izpostavljeni nihanjem. Letos smo morali čakati na sprejem proračuna, potem so prišle druge naloge in tako nismo dobili človeka, ki bi zbrane podatke in besedila uredil za tisk. Zbornik je potreben tudi zato, da ga lahko uporabljajo za svetovalca ali pa ga postavijo kritični presoji. – Menim, da bomo morali skupino, ki to tekmovanje pripravlja, okrepiti še s strokovnjakom za računalniški tisk, da bodo zborniki lahko izhajali že do podelitve zlatih Cankarjevih priznanj.

b) Vsakoletnega *slavističnega kongresa* se v zadnjih letih udeležuje do 600 slavistov ter sodeluje od

40 do 50 referentov. Ohranjamo tradicionalno ime Zborovanje slavistov in je praviloma vsako leto v drugem kraju in traja praviloma tri dni. D dejavnosti, ki ima tudi pomembno izpopolnjevalno in izobraževalno vlogo, se ne smemo odpovedati, čeprav je ne bomo smeli širiti, ker sicer v nekaterih krajih ne bomo mogli dobiti primerne dvorane. Ta zborovanja so pomembna zaradi predstavitev številnih novih spoznanj, zaradi možnosti za strokovne diskusije na visoki ravni, zaradi možnosti, da veliko število učiteljev in profesorjev slovenščine hkrati sodeluje pri obravnavi aktualnih slovenističnih vprašanj, zaradi izmenjevanja izkušenj in zaradi spoznavanja med seboj. Vsako leto si strokovno vzorčno ogledamo drug del Slovenije. Vsako drugo leto pa na občnih zborih obravnavamo tudi društvena vprašanja. Prav je, da smo to ustaljeno obliko strokovnega izpopolnjevanja obdržali tudi potem, ko so bili pred leti predpisi o strokovnem izpopolnjevanju spremenjeni.

Velika zborovanja imajo tudi slabo stran, ker morajo vsaj deloma zadovoljiti ljudi z različnimi interesi. Ker je največji del udeležencev osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev, je program prilagojen zlasti tem. Vendar imamo vsakokrat tudi izrazito znanstvene teme. Želja udeležencev pa je, da bi raziskovalci, tudi če nimajo referatov, prihajali na zborovanja, ker bi se številni udeleženci radi z njimi pogovarjali. Ta zborovanja je treba v ustaljenem časovnem okviru še izpopolnjevati. Okrogle mize, ki smo jih pred leti znova uvedli, so bile prijazno sprejete. Ugodno so bile sprejete tudi predstavitve novih slovenističnih knjig, ki smo jih uvedli 1995. leta in ki bi jih radi razvili tako, da bi na njih dobili udeleženci celovit pogled na nove dosežke v preteklem letu.

c) Zelo obsežna in tradicionalna dejavnost je *tekmovanje v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje*, ki jo pripravljamo v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za šolstvo. Tu je delo dokaj živahno. Udeleženci imajo tudi veliko novih idej, vendar se številne med seboj izključujejo. Zaradi tega delamo še vedno po osnutku pravilnika. Nikakor ne moremo doseči konsenza za enotne rešitve. Vendar različni predlogi niso odveč, temveč se samo vključujejo v drugačno celoto.

Za zdaj financira akcijo izključno Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport, vrhniška občina z organizacijo zaključne prireditve in nekatere založbe z darilnimi knjigami.

Ob obsegu tega tekmovanja v premislek: na maturi sodeluje 9.000 kandidatov, na tekmovanju za Cankarjevo priznanje je sodelovalo 8.500 tekmovalcev, ki so svoje znanje preizkusili na treh tipih tekmovanja dvakrat, vsakokrat tako ob reševanju nalog objektivnega tipa kot ob pisanju eseja; ta je bil največkrat celo trikrat popravljen, ker so imela nekatera pokrajinska društva tudi razsodnike iz vrst uveljavljenih pisateljev ali kulturnih delavcev. Vse to in še marsikaj je bilo postorjeno, čeprav Slavistično društvo Slovenije nima Republiškega izpitnega centra, nima niti enega profesionalnega sodelavca, nima niti ene omare, nima niti enega pisalnega stroja, nima, nima, nima...

Zlato priznanje je osvojilo 855 učencev in dijakov, ki jih ne moremo dostojno počastiti na enem mestu (v Sloveniji ni tako velike dvorane), zato bodo morala prihodnje leto pripraviti zaključne slovesnosti morala pokrajinska društva. Nekatera so se izkazala že letos. Domala vsa pokrajinska društva so pripravila slovesne podelitve srebrnih priznanj, še posebne prireditve na čast zlâtnikov pa so pripravila pokrajinska društva Murski Soboti, Celju in Novi Gorici. Za pripravo teh slovesnosti so potrebna določena sredstva.

Če bi vsakemu zlâtniku kupili polivinilni ovitek za priznanje, bi nas to stalo 1.500 DEM v tolarški protivrednosti; če bi plačali najemnino za dvorane, bi nas to stalo približno 8.000 DEM v tolarški protivrednosti; če bi vsakemu dali en nageljček, bi to stalo 850 krat ?? fičnigov, kar bi nanese znatno vsoto; če pa bi dodali še en nageljček za mentorja in predsednika pokrajinskega društva... Če bi vsakemu zlâtniku kupili eno knjigo, bi nas to stalo približno 350.000 SIT oziroma bi potrebovali knjižno zalogo manjše šolske knjižnice. Uspelo nam je zbrati več knjižnih darov (ter nekaj elektronskih slovarjev in slovenskih črkovalnikov za računalnike) kot druga leta, vendar ne dovolj za vse. Kaj storiti, da ne bi bilo zamere in krivic? Obdarili smo le srednješolce, med katerimi je zanimanje za tekmovanje skorajda usahnilo.

Prav zaradi tega se Društvo trudi, da bi poživel tekmovanje na srednjih šolah. Predlagamo novo obliko motivacije, tako da bi najboljši lahko šli na študijsko potovanje, na katerem bi spoznali skrb

za materinščino pri podobno številčnih narodih, kot je slovenski.

č) Pomembno vlogo v Društvu ima razmeroma zelo samostojen člen *Slovenski slavistični komite*, ki nas zastopa v Mednarodnem slavističnem komiteju. Za nas je mednarodno sodelovanje zelo pomembno. Težave so s financiranjem naših udeležencev na mednarodnih slavističnih kongresih, ker ti niso vsako leto. Vsake toliko časa je namenski denar težko dobiti. Imamo dve možnosti: da vsak referent sam poišče vir financiranja ali pa to željo pravočasno sporoči Društvu. Tretja možnost je, da se Slovenski slavistični komite osamosvoji tako kot reviji. Društvo s svojimi zelo skromnimi denarji lahko priskoči samo v najnujnejših primerih. Pomembna naloga v okviru Slovenskega slavističnega komiteja je, da z našimi strokovnjaki pridemo tako rekoč v vse, ali pa vsaj v najvažnejše komisije pri Mednarodnem slavističnem komiteju.

d) *Didaktična sekcija* je živa, vendar je po izredni živahnosti na začetku zdaj kar obmirovala, za kar bo vzrok v tem, da je že mimo nje veliko didaktičnih seminarjev. Vseeno menimo, da je še potrebna. Kologica, ki jo vodi, pripravlja načrt, kako naj bi delovala v sedanjih razmerah.

e) Zelo delavna je sekcija *Slovenščina v javnosti*, ki je bila obnovljena 1992. na zborovanju v Murski Soboti. Na njen predlog je bila pri parlamentarnem Odboru za kulturo, šolstvo in šport ustanovljena posebna delovna skupina za jezikovno načrtovanje in jezikovno kulturo, ki je že sodelovala pri reševanju zelo perečih vprašanj.

f) Sekcija za *stanovska vprašanja* obstaja, vendar jo je treba obnoviti. Zdaj delujemo preveč nepovezano. Ustvariti moramo trdno strokovno jedro, ki bo lahko z argumenti in trdnim društvenim zaledjem sodelovalo pri potegovanju za posamezne zahteve slavistov.

g) *Sekcija za slovenistično dediščino* je tudi v preoblikovanju. Za nekaj časa je to dejavnost prevzel kar upravni odbor, kar je zanj precej, pa tudi sicer ne more za te stvari skrbeti zgledno. Za naloge, ki nas na tem področju čakajo, potrebujemo dokaj široko in s problematiko po vsem slovenskem prostoru seznanjeno skupino.

h) V preteklosti so bile ustanovljene še razne sekcije, pa so potem zamrle, predvsem zato, ker njihovi vodje dela časovno niso več zmogli. Taka je *lektorska sekcija*, ki je bila včasih zelo delavna. Lektorji nam sporočajo, da jo zelo pogrešajo. Radi bi imeli tudi nekakšno društveno zaslombo. Menimo tudi, da je lektoriranje v naši družbi dokaj aktualno vprašanje. Nekateri izdajatelji ne lektorirajo izdanih del. Nekateri pisci, oblikovalci, pa tudi lektorji zelo uporabljenih del se ne držijo dovolj normativnih priročnikov. Na nekatere z našo normo sprte razvade bi lahko opozoriližše lektorji.

2. Dejavnosti, ki so že sprožene, a jih je treba izpeljati

a) Zapisovanje besednega zaklada posameznih krajev, ki je bilo sprejeto kot društvena dejavnost na zborovanju v Krškem, je treba tudi v praksi izpeljati. Najprej je treba izdelati navodila po postopkih, ki so bili sprejeti v Krškem. Nato je treba oblikovati ožji in širši odbor, ki bo delo načrtoval in vodil. Že med tem delom je treba iskati ljudi, ki bi zapisovali posamezne govore. Nadaljna vprašanja, ki se bodo rojevala med delom, bomo reševali sproti. Že zdaj pa se postavlja vprašanje, kaj narediti z zapisovanji, ki že tečejo po drugačnih smernicah. Nastane vprašanje, ali se bomo strogo držali sprejetih načel ali jih bomo priporočali kot najbolj zaželeno obliko, sprejemali pa tudi druge zapise, ki bodo zadostili vsaj glavnim kriterijem in ki bodo prinašali novo in zanesljivo gradivo.

b) Oblikovanje novih sekcij. Naš cilj je dejavnost, ki je, čeprav razvejana, vedno strokovno podprta in na visoki ravni. To bomo dosegli samo tako, da bomo delo porazdelili med več ljudi in ti naj bi imeli dovolj možnosti, da ga opravljajo kvalitetno. Pokrita naj bi bila vsa področja, ki so za člane v sedanjem času pomembna. Zagovarjam sekcijško dejavnost, ki je že dala dobre rezultate.

Društvo je primerno za tako spremljanje posameznih področij, ker je univerzalno. Zastopa vse dejavnosti, medtem ko so institucije vezane na določeno dejavnost. Če teh nalog ne bomo izpolnjevali, bodo začele posamezne skupine ustanovljati posebna društva, kar po novem zakonu ni nič težkega. Odbor brez sekcij pa ne more opraviti kolikor toliko kakovostno vsega dela.

c) Arhiviranje gradiva. To dejavnost še načrtujemo, tudi pogovarjamo se že s predstavniki Arhiva Slovenije. Delo pa še ne teče. Najprej smo odlašali, ker smo čakali, če bi dobili koga, da bi ob 60-letnici Društva natančneje pregledal gradivo za popis zgodovine Društva in za oddajo v arhiv. Vendar se nam še ni posrečilo najti človeka, ki bi bil usposobljen in pripravljen sprejeti tako nalogo.

č) Obnoviti bi bilo treba delo s študenti slavistike in poskušati to delo napraviti nepretrgano. To bi bila najboljša skrb za nove člane.

Obdržati bi bilo treba stik s člani, ki so že v pokoju. Zdaj za te ni poskrbljeno. Tisti, ki sodelujejo v revijah ali na zborovanjih se štejejo za člane, drugi pa ne. Ravno odsotnost upokojencev kaže, da je sedanje društveno delo usmerjeno predvsem v šolsko problematiko.

Bolj je poskrbljeno za častne člane, vendar tudi ne dovolj. Na zborovanja prihajajo zlasti, če so referenti, drugače pa ne. To kaže, da Društvo ne omogoča ljudem dovolj človeškega stika. To je po moje škoda, čeprav je razumljivo, da je strokovni interes na prvem mestu. Zaradi kroničnega pomanjkanja denarja in zaradi prezaposlenosti izvršilnega odbora pa smo v veliki zamudi že pri dajanju diplom za častno članstvo.

3. Dejavnosti, ki jih je treba na novo razviti

a) Povezovanje z drugimi društvi v državi je slabotno, vezano zlasti na interese posameznikov. Občasno sodelujemo z nekaterimi društvi, vendar ne sistematično, ampak samo ob kaki skupni nalogi ali akciji.

b) Slovenistov po svetu do zdaj Društvo sistematično ni povezovalo, čeprav ima nekaj zunanjih častnih članov. Treba bi bilo razmisliti, katera oblika bi bila najbolj primerna. Po moje bi morala biti tudi nekoliko priznanjska, pozornostna, ne samo delavna.

c) Razvili bi bilo treba tudi mednarodno društveno sodelovanje, drugače ne bomo kos nalogam, pred katere nas bo postavljal čas. Če nisi vajen hoditi po svetu, se s svetom ne pogovarjaš.

Do sedaj so te stike razvijale institucije in posamezniki. Glavno mednarodno sodelovanje je zdaj, kot je bilo že omenjeno, prek Mednarodnega slavističnega komiteja.

č) Razviti bi morali ustvarjalno kritiko, ki ne bi bila predvsem obrambna in osebno napadalna, ampak bi uporabljala navadna kritiška sredstva in bila usmerjena v razčiščevanje strokovnih vprašanj. Odsotnost take kritike meče nekoliko neugodno luč na naša glasila.

d) Premisliti je treba, koliko so upravičene zahteve in pričakovanja o sprotnih in hitrejših odzivih Društva na aktualna vprašanja slovenskega jezika in literature in dogodki, ki zadevajo sloveniste oz. slaviste. Da bi bili taki odzivi, ki jih javnost včasih upravičeno pričakuje, koristni, bi morali biti strokovno dobro podkovani, kar bi lahko omogočila samo organiziranost po sekcijah. Ne bi pa smeli s takimi odzivi pretiravati, ker bi potem lahko postali premalenkostni, kar bi stvari škodilo.

e) Že po tradiciji pričakuje javnost od Društva, da bi odigralo večjo vlogo pri jezikovni kulturi kot razsodnik. Z vprašanji jezikovne kulture se Slavistično društvo ukvarja tako rekoč od začetka. Pri tem delu je ubiralo tudi različne metode. Društvo bi lahko prevzelo vlogo razsodnika v jezikovnih zadevah, ko bi imelo primeren prostor in če bi se strinjale vse institucije, ki so za to pristojne. Društvo bi bilo v sedanjem času za to primerno samo zaradi svoje univerzalnosti. Organiziralo bi na primer lahko dežurno službo, v kateri bi lahko sodelovali vsi, ki imajo primeren položaj in znanje in bi bili pripravljeni dati informacije na podlagi normativnih priročnikov. Informacije bi bile besednozakladne (na podlagi slovarjev), lastnoimenske (zlasti na podlagi pravopisa in imenskih zbirk) in pravopisne.

Zelo veliko je prošelj in priporočil, da bi se društveni delavci z izjavami organizirano, večkrat in neposredno vključevali v jezikovno resničnost, zlasti z opozorili na napačne ali slabe rabe in usmerjevanjem v bolj primerno izražanje. Za zdaj še nismo našli ključa, kako bi naredili, da bi bilo jezikovnih slabosti manj oziroma se kot Društvo še nismo odločili, predlaganih variant je namreč

veliko.

Zelo pomembna naloga je, da bi Društvo organiziralo prireditve, na katerih bi se razvile strokovne razprave o posameznih, zlasti aktualnih vprašanjih. Na ta način bi morda celo vzpodbudili razvoj znanstvene kritike, ki zdaj ni dovolj razvita, saj se velikokrat izgublja v prebojevitom obračunavanju ali je pa sploh ni.

Zelo pomembno je vprašanje, kako naj Društvo – mimo revij seveda – skrbi za razvoj tistih znanstvenih disciplin, ki ne pridejo v večji meri do izraza v šolstvu in v revijah. Tudi tu je treba uporabljati obliko manjših, vendar intenzivnih srečanj. Za nekatere udeležence bi bilo to gotovo dobro, ker bi bilo vzpodbujevalno, morda pa bi imelo lahko za nekatere tudi slabo stran zaradi morebitnega prevzemanja idej. Ob izidu kakega pomembnega strokovnega dela bi bila debata o tematici izvedljiva.

Računati pa moramo s tem, da bo dejavnost bistveno več stala, ko bo treba plačevati prostor in človeka. Zdaj so nekakšni sponzorji Društva poleg ministrstev, ki sofinancirajo posamezne naše akcije, tudi Oddelek za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša na Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Nalog je razmeroma veliko, prevzetih in aktualnih, potrebe za opravljanje teh nalog so velike. Zgodovina Društva kaže, da je veliko zelo dobrih pobud naletelo na gluha ušesa ali pa razmeroma zelo hitro utonilo v pozabo ravno zaradi prevelike zaposlenosti upravnega odbora Slavističnega društva.

II. Razvoj društvene dejavnosti

7. junija 1934 je nekaj slavistov iz tedanjega Jugoslovanskega profesorskega društva poslalo kraljevobanski upravi dravske banovine prošnjo za potrditev pravil samostojnega strokovnega društva profesorjev slovenščine in srbohrvaščine na naših srednjih šolah. Tako so 17. decembra vabila na ustanovni občni zbor Slavističnega društva prejeli univerzitetni profesorji (Ramovš, Nahtigal, Kidrič, Prijatelj, Stojičević in Bizjak), srednješolski profesorji državnih klasičnih gimnazij, učiteljskih, srednjih tehničnih šol in trgovskih akademij v Ljubljani, Celju, Kočevju, Kranju, Mariboru, Murski Soboti, Novem mestu, Ptujju in Šentvidu, med katerimi je bila večina naših znanih jezikoslovcev in literarnih zgodovinarjev, ter obe državni študijski knjižnici v Ljubljani in Mariboru – skupno je bilo odposlanih 87 vabil. 2. januarja 1935 pa je bila policijskemu ravnateljstvu v Ljubljani oddana še prijava ustanovnega občnega zbora Slavističnega društva, ki je bil 6. januarja 1935, že naslednji dan pa je o tem pisalo v Jutru, Slovencu in v Slovenskem narodu. Na ustanovnem občnem zboru so bile določene naloge Društva, ki so že na začetku združevale znanstveno in pedagoško delo in so bile opisane kot:

- a) znanstveno raziskovanje našega jezika in literature,
- b) izdajanje znanstvenih in praktičnih publikacij in
- c) skrb za učenje slovenščine in srbohrvaščine na tedanji srednji, meščanski in ljudski šoli.

Prvo Društveno glasilo je bil Slovenski jezik, ki je izhajal od 1938. do 1941. (izšli so štirje letniki). 1941. je Društvo prenehalo delovati, po vojni, 11. avgusta 1945, pa je na pobude takratnih učiteljev slovenščine spet zaprosilo za delovanje in se obnovilo s skoraj enakim programom. Spremenilo se je samo to, da sta del prejšnjih, predvojnih društvenih načrtov prevzela Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Ministrstvo za prosveto oz. Svet za prosveto in kulturo. Društveno glasilo je začelo ponovno izhajati 1948. kot *Slavistična revija*, konec štirideset let pa so prišle pobude tudi za strokovno-pedagoški časopis, ki je 1955. začel redno izhajati kot mesečnik *Jezik in slovstvo*. V Mariboru je v 50. letih delovala tudi prva samostojna podružnica Društva, drugod na podeželju pa so bili ustanovljeni strokovni aktivni, ki so bolj ali manj uspešno krepili stanovsko zavest. Pobuda za organiziranje občnih zborov Društva tudi izven Ljubljane je bila dana 3. junija 1956 na občnem zboru v Gorici z obrazložitvijo, da bi se tako slavisti in slovenisti lahko seznanili z različnimi govornimi

področji in boljše spoznali tudi predele kot so npr. Istra, Bela Krajina, Koroška, Prekmurje idr. Različnim pobudam so sledile tudi vzpodbude, tako se je nagradam iz Kidrič-Prijateljjevega sklada za najboljša literarnozgodovinska slovenistična dela na dvajsetem občnem zboru 18. maja 1958 pridružil še Nahtigal-Ramovšev sklad za jezikoslovna dela.

Takoj v začetku šestdesetih let je prišlo pri Društvu do večjih organizacijskih premikov – v decembru so bile v okviru Društva osnovane literarnozgodovinska, lingvistična in pedagoška sekcija, ki naj bi s svojim znanstvenim delom podprle Jezik in slovstvo (JiS) in Slavistično revijo (SR), obenem pa reševale še druge organizacijske probleme. Po sklepu piranskega zbora oktobra 1960 so bile zaradi boljše povezave Društva s članstvom iz drugih delov Slovenije ustanovljene podružnice v Celju, Novem mestu, Kopru, Kranju, Novi Gorici in Ljubljani. Podružnica v Mariboru pa je aktivno delovala že od začetka. Leto kasneje je bila za Gorenjsko oz. za gornji konec Savske doline in za Bohinj ustanovljena še podružnica na Jesenicah, pozneje pa tudi v Murski Soboti (v zvezi s temi organizacijskimi spremembami so bila v peti številki Jezika in slovstva (1961/62) objavljena pravila Slavističnega društva Slovenije). Delo Društva se je tako preneslo na podružnice, medtem ko je osrednji odbor oz. t. i. Upravni odbor obdržal iniciativno in koordinacijsko vlogo. Reorganizacija Društva oz. porazdelitev nalog in obveznosti po področjih je omogočila intenzivnejšo povezavo republiškega odbora tudi z drugimi ustanovami, npr. z Zavodom za napredek šolstva, in s tem v zvezi je bil II. plenum posvečen uskladitvi učnih načrtov. Delo po podružnicah se je z leti utrjevalo, njihova povezanost z republiškim odborom pa ni bila vedno najboljša. Pobude za intenzivnejše sodelovanje tudi z zamejskimi slavisti so prišle v začetku sedemdesetih let – tako sta se sestanka republiškega odbora Slavističnega društva Slovenije (SDS) februarja 1970 udeležila tudi predstavnik tržaških slovenistov in prenesla njihovo željo po tesnejši povezavi z Društvom. Odbor se je istega leta natančneje seznanil s problematiko dvojezičnega šolstva v Prekmurju, Jeseniška podružnica pa se je tesneje povezala s slovenisti na Koroškem in ustanovila tudi sekcijo za strokovno sodelovanje s koroškimi Slovenci. Na novo je bila ustanovljena podružnica za Zasavje v Trbovljah. Svojo podružnico pa so ustanovili tudi študentje slavistike na filozofski fakulteti. Verigo ustanavljanj podružnic Slavističnega društva so zaključili tržaški slovenisti v maju 1971 s svojim ustanovnim občnim zborom Slavističnega društva v Trstu (danes je to podružnica Trst-Gorica-Videm). Danes ima Društvo svoje podružnice v Brežicah, Celju, na Jesenicah, v Kopru, na Koroškem, v Kranju, Ljubljani, Mariboru, Novi Gorici, Novem mestu, v Pomurju, in podružnico Trst-Gorica-Videm; najmlajša podružnica so Brežice, ustanovljena 1996. V 70. letih je republiški odbor ponudil redno članstvo v SDS tudi slavistom iz drugih jugoslovanskih univerz in približno v istem času sprejel tudi predlog, naj se kot organizacijske enote ustreznih mednarodnih slavističnih komisij organizirajo tudi slovenske komisije za fonetiko, slovnico, knjižni jezik, terminologijo, stilistiko, dialektologijo, leksikologijo in leksikografijo, in za pravopis. 1977. je bila dana pobuda, da bi se poleg že obstoječih delovnih skupin pri republiškem odboru ustanovila še lektorska, uresničena pa je bila šele marca 1984 z ustanovitvijo lektorskega odseka v okviru Slavističnega društva Ljubljana.

Tako je v 70. letih Slavistično društvo Slovenije postalo zveza samostojnih slavističnih društev, društvena pravila pa je sprejel izredni občni zbor SDS v oktobru 1975 v Postojni.

Društvo se je konec sedemdesetih let povezalo tudi z drugimi sorodnimi društvi – z zgodovinskim, umetnostnozgodovinskim, etnološkim, arheološkim, in z Društvom za antične in humanistične vede. Društvena dejavnost je začela potekati v komisijah. Že utečeno je bilo delo sekcij kot Znanost mladini, Cankarjeva nagrada oz. priznanje, Slovenščina v javnosti, Muzej slovstva, knjige in tiska, Literarne poti, Strokovne ekskurzije in Sekcija za slovanske jezike. V začetku 80. sta se ustanovili še Sekcija za poučevanje slovenščine v novo organiziranih oddelkih usmerjenega izobraževanja in Sekcija za znanstveno delo področnih društev. Zaradi družbeno- političnih razmer v osemdesetih letih in zaradi oblikovanja slovenske državne samostojnosti v devetdesetih letih je bilo še posebej opazno delovanje sekcije Slovenščina v javnosti.

2 Ustanovni člani Društva so bili dr. Anton Bajec (takrat ravnatelj ženskega liceja v Ljubljani), Josip Wester (takrat prosvetni inšpektor v pokoju), prof. Jakob Šolar (ki je poučeval na gimnaziji v Šentvidu) in prof. Ivan Polovič (ki je poučeval na II. gimnaziji v Ljubljani). Društvu je v teh

šestdesetih letih delovanja predsedovalo 20 predsednikov. Po kronološkem vrstnem redu predsedovanja so to bili: prof. dr. Rajko Nahtigal, dr. Mirko Rupel, prof. dr. France Kidrič, prof. dr. Anton Ocvirk, prof. dr. Marja Boršnikova, prof. dr. Anton Slodnjak, prof. Janko Jurančič, prof. dr. France Tomšič, dr. Dušan Pirjevec, dr. Bratko Kreft, dr. Joža Mahnič, prof. dr. Franc Zadavec, dr. Jakob Rigler, prof. dr. Breda Pogorelec, prof. dr. Janez Rotar, dr. Štefan Barbarič, prof. dr. Aleksander Skaza, prof. dr. Jože Toporišič, prof. dr. Martina Orožen, dr. France Novak, sedanji enaindvajseti predsednik je dr. Zoltan Jan. ŠVečina izmed njih, kot tudi drugi dolgoletni prizadevni člani Društva, so postali častni člani. Teh je dosedaj (vključno z letom 1996) 77.

Kot zanimivost velja zapisati, da je takoj po vojni obnovljeno Društvo štelo 500 članov (po letu 1990 nas je okrog 800). Točno število bo znano, ko bodo ponovno uvedene članske izkaznice. 1996. je bil dokončno izdelan in predsednikom področnih društev predstavljen osnutek za nove članske izkaznice in za drugo uradovno dokumentacijo. Vendar slabe gmotne razmere, ki na žalost tudi danes niso dosti boljše, in pa področna razkropljenost niso slavistov oz. slovenistov po Sloveniji nikoli dovolj povezale, da bi učinkovito reševali stanovska vprašanja. Vendar pa prav zadnja leta spet postaja dejavnejša Sekcija za stanovska vprašanja. Še vedno pa velja že štiridesetletna praksa, da vsakoletno slavistično zborovanje pripravi eno izmed področnih društev, in tako so se slavistična srečanja že nekajkrat zvrstila od Nove Gorice do Murske Sobote, od Jesenic do Krškega – prvo takšno zborovanje pa je bilo konec junija 1954 v Mariboru.

Pobuda za ponovno evidentiranje članstva z uvedbo članarine je bila dana 1994. v Krškem. Ugotovitev, da Društvo nujno potrebuje poklicnega tajnika in sploh usklajevalca vseh društvenih dejavnosti in potreb, pa sega že v začetke sedemdesetih let in še vedno ostaja neuresničljiva.

3 Društvo se že od vsega začetka aktivno posveča predvsem šolski problematiki in z njo povezanimi stanovskimi vprašanji učiteljev slovenščine, učnim programom in učbenikom; obenem pa opozarja na rabo slovenščine v javnosti in poudarja ter utrjuje pomen slovenskega jezika za državotvornost in za nadaljnji razvoj naše družbe sploh.

3.1 Boj za enakopravnejše obravnavanje pouka slovenščine na slovenskih šolah sega že v predvojna trideseta leta. Po povojni obnovitvi delovanja pa je bil na drugem slavističnem zborovanju 1957. v Novem mestu prejet predlog, naj bi se v okviru Društva ustanovila posebna strokovna komisija za učbenike slovenskega jezika in književnosti, ki naj bi določala tudi avtorje novih učbenikov in ocenjevala jezik tudi v učbenikih za druge neslavistične predmete. Konec šestdesetih let so se na občnih zborih Društva oblikovali sklepi o maksimalni 20-urni tedenski obveznosti slavista oz. slovenista, o uvedbi predavanj in vaj iz specialne metodike na filozofski fakulteti, o uzakonjenem mentorstvu, o izpopolnjevanju šolskih knjižnic. Protestiralo se je tudi proti uporabi tujejezičnih učbenikov in proti pravopisnim malomarščinam v slovenskih učbenikih.

V začetku sedemdesetih je Društvo z Zavodom za šolstvo organiziralo posvete o učbenikih za pouk slovenščine in poudarilo potrebo po izvornih učbenikih in po usklajenosti strokovnih izrazov v vseh jezikovnih vadnicah in učbenikih – žal med praktiki in uredniki učbenikov ni bilo pričakovanega sodelovanja. Na strokovnih seminarjih so slavisti razpravljali o učnih načrtih v osnovnih in srednjih šolah in opozorili na nujnost permanentnega izobraževanja – v zvezi s tem velja omeniti rezultate ankete s portoroškega zborovanja 1976, ki vsaj deloma veljajo še danes – slaviste so motili predvsem neprimerno podani referati in pasivni način sprejemanja, zato so želeli vnaprej pripravljeno diskusijsko gradivo, pogrešali so tudi več metodike in več napotkov za neposredno delo v šoli. V začetku osemdesetih je s spremembami učnih načrtov in z novimi učbeniki imela največ dela nanovo ustanovljena Sekcija za usmerjeno izobraževanje in osnovno šolo. Z ukinitvijo usmerjenega izobraževanja pa se je vsa problematika prenesla na maturo in zaključne izpite – pri tem je lahko slavistom v veliko strokovno pomoč Sekcija za didaktiko pouka slovenskega jezika in književnosti, ki deluje v Ljubljani in Mariboru. Spodbuda za naprej pa je vsakoletno tekmovanje v znanju materinščine – letos bo že dvajseto, ki ga organizira Društvo skupaj z Zavodom RS za šolstvo in šport.

3.2 Društvo je veskozi organiziralo tudi znanstvena predavanja domačih in tujih strokovnjakov in strokovna posvetovanja, ki pa so bila, sodeč po zapisanih pripombah v arhivu, in so tudi še danes, premalo obiskana. Sodelovalo je tudi pri organizaciji znanstvenih inštitutov z namenom, da bi se lahko čimprej izdala enciklopedična in slovarska dela.

Od prve društvene pobude 1937. za postavitev spomenika prof. dr. Ivanu Prijatelju pred Univerzitetno knjižnico pri Društvu deluje Komisija za literarno dediščino – ena zadnjih akcij je bil Pleteršnikov tolar in z njim povezano odprtje spominskih prostorov in stalne razstave o življenju in delu slovaropisca in jezikoslovca Maksa Pleteršnika.

3.3 Za konec moramo poudariti, da je Društvo utrjevalo slovenščino tako v matičnem okolju kot v zamejstvu. Zamejska problematika se je v okviru Društva opaznejše obravnavala v sedemdesetih letih (problem dvojezičnega šolstva v Prekmurju, akcija zaradi neurejenega šolstva v kočevski občini, izjava solidarnosti koroškim Slovencem v Avstriji, izjava o položaju slovenske manjšine v Italiji in skrb za večjo udeležbo beneških Slovencev na seminarjih za tuje slaviste v Ljubljani) in se glede na vse večjo sedanjo problematiko še v večjem obsegu nadaljuje. Omeniti moramo tudi večstopenjsko akcijo sekcije Slovenščina v javnosti (od 1975. do 1979.) z namenom podružbiti odnos do slovenščine kot uradnega jezika in prikazati njegov položaj v družbi. V osemdesetih letih se je izraziteje poudarjala tudi vloga slovenščine v takratni zvezni vojski in v zvezi s tem je Društvo poslalo zveznemu sekretariatu za ljudsko obrambo več protestnih izjav, v katerih opozarja na kršenje ustavno priznane enakopravnosti jezikov. Z osamosvojitvijo pa se takšno jezikovno osveščanje samo še intenzivneje nadaljuje. Tako v okviru Sekcije za jezik od 1994. deluje tudi Urad za jezik, ki skrbi za slovenščino predvsem v vlogi uradnega in državnega jezika.

Danes Društvo s postopnimi notranjimi organizacijskimi spremembami (ustanavljanje še novih sekcij in odsekov z dodatnim vključevanjem novih strokovnjakov, prenos več aktivnosti na podružnice ipd.) skuša slediti sprotni stanovski problematiki in novonastalim družbenim razmeram.